

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ

І.В. Власенко

Розглянуто роль туризму у світовій економіці, проаналізовано сучасний стан міжнародних туристичних потоків в Україні, виявлено основні проблеми цієї галузі та визначено подальші перспективи розвитку сфери туризму. Проведений аналіз і прогноз сукупного попиту на світовому туристичному ринку показали, що кількість туристів із кожним роком збільшується і тенденції до збільшення туристичного потоку в найближчій перспективі будуть зберігатися.

Ключові слова: туризм, туристична сфера, туристичні послуги, міжнародний туризм, в'їзні потоки, виїзні потоки.

АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ ПОТОКОВ УКРАИНЫ

И.В. Власенко

Рассмотрена роль туризма в мировой экономике, проанализировано современное состояние международных туристических потоков в Украину, выявлены основные проблемы этой отрасли и определены дальнейшие перспективы развития сферы туризма. Проведенный анализ и прогноз совокупного спроса на мировом туристическом рынке показали, что количество туристов с каждым годом увеличивается и тенденции к увеличению туристического потока в ближайшей перспективе будут сохраняться.

Ключевые слова: туризм, туристическая сфера, туристические услуги, международный туризм, въездные потоки, выездные потоки.

ANALYSIS OF INTERNATIONAL TOURIST FLOWS OF UKRAINE

I. Vlasenko

The article considers the role of tourism in the world economy, analyzes the current state of international tourist flows in Ukraine, identifies the main problems of this industry and determines the further prospects of tourism development. At present, a market of tourist services, which are in great demand, is being formed. Analysis and forecast of aggregate demand in the world tourist market has shown that the number of tourists every year increases, and trends in increasing the tourist flow in the near future will maintain. The situation with tourism in Ukraine is

unstable: since 2000, tourist flows to our country grew each year until 2014, when the number of tourists dropped sharply due to the global financial crisis, political, economic and social tension in Ukraine, the annexation of Crimea. However, in 2016, compared with 2015, tourist flows to Ukraine grew by 6.77% (from 12.4 million people in 2015 to 13.3 in 2016).

Ukraine has continued to import tourist services in recent years. This is because our tourists go on vacation to foreign countries and there finance their tourism activities, paying for the relevant services. The advantage of importing tourism over exports negatively affects the general state of the economy of our country. Nevertheless, the study of inbound and outbound tourist flows of Ukraine allows us to conclude that their unconstrained increase during 2000-2016, which results, among other factors, in increasing the tourist activity of Ukrainian citizens, saturation of consumer demand with a national tourist product, on the one hand, and increase the interest of foreign citizens in the national tourist market.

Keywords: *tourism, tourism services, international tourism, traffic flows, outbound traffic.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Протягом останніх десятиліть важливе місце у світовій економіці займає туристична галузь, яка тісно пов'язана з такими галузями економіки, як транспорт, торгівля, будівництво тощо. Щодо економічних показників, то інвестиції в туристичний бізнес доволі невеликі, а розмір прибутку є досить достатнім. Згідно з даними ВТО відсоткове співвідношення у світовому ВВП – 9%, експортні послуги – 30%, експортні послуги – 6%, більше ніж 235 млн осіб задіяні в туристичній сфері. Як свідчать дані, у 2015 р. послугами туристичної сфери скористалися 983 млн осіб, а вже у 2017 р. спостерігалася тенденція до збільшення до позначку в 1 млрд осіб, за цей самий період товарообіг збільшився до 1,2 трлн дол. США [1].

На туризм припадає 6 трлн дол. США світових інвестицій (4,3% від загального обсягу), що забезпечує 120 млн прямих і 176 млн непрямих робочих місць у суміжних галузях [1]. Туристична сфера тісно пов'язана з ринковою економікою та впливає на розвиток 32 її секторів.

За умови нестабільності світової економіки та глобальної світової кризи, що відбулася у 2008 р., багато країн створили сприятливі умови для розвитку туристичної галузі. Оскільки сфера туризму є досить новою галуззю економіка, то конкуренція між країнами жорстка. У багатьох країнах світу туристичний бізнес є основним джерелом надходження валютного прибутку в державу. Загальновідомо, що в 15 країнах світу дохід від туристичних послуг перевищує надходження від експорту продукції країни, а в 45 – цей показник становить 25% від експорту [2].

Сьогодні відбувається становлення та розвиток туристичної галузі, що користується значною популярністю. Вивчаючи світові дані, можна з упевненістю сказати, що кількість туристів щороку

збільшується, і це має позитивну динаміку. Якщо розглядати деякі області України, то бачимо, що в нас існує все необхідне для розвитку туризму. На початку нового тисячоліття наша держава розпочала активно розвивати зовнішньоекономічну діяльність, не забувши й про туристичну галузь, і затвердила Державну програму розвитку туризму та курортів на період до 2022 року.

Із прийняттям цієї програми необхідно підвищити експортний потенціал галузі туризму, але, на превеликий жаль, це не відбудеться без належного регулювання. Отже, вивчення туристичних послуг і їх ринку було та залишається одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняного туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. С.В. Ковальчук, В.В. Миколишина, С.І. Плакида, О.М. Лютак, Д.Л. Романчук, Н.В. Козубова, Г.П. Скляр, Н.О. Сагалакова, Г.О. Горіна та інші вітчизняні вчені у своїх наукових працях досліджували питання становленню та розвитку ринку туристичних послуг.

Проте навіть після такої великої кількості наукових робіт, весь час відбуваються певні зміни, пов'язані з недостовірністю статистичних даних, значний вплив на глобалізаційні процеси, що спричиняє тиск на розвиток туристичних послуг.

Метою статті є аналіз міжнародних туристичних потоків нашої держави та теперішній стан туризму, визначення основних проблем що впливають на його гальмування тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одне з основних місць у світовій економіці займає туризм. Згідно зі світовими даними щорічні потоки збільшуються, і в період із 1990 до 2017 р. зросли втричі до 1322 млн (табл. 1). Як свідчать дані ВТО, загальний сукупний прямиий дохід туризму у світовій економіці становить 1,5% [3].

Таблиця 1

Розвиток туристичної сфери та її динаміка в 1990–2017 рр. [9]

Регіон	Кількість міжнародних туристів (прибуття), млн осіб											
	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Світ, загалом	436	529	677	807	949	995	1035	1087	1133	1184	1265	1324
у тому числі за регіонами:												
Європа	262,7	305,9	388,0	448,9	484,9	516,1	533,9	562,8	580,2	608,6	649,1	670,6
у т. ч. Україна	–	–	6,4	17,6	21,2	21,4	23,0	24,7	12,7	12,4	13,3	13,7
Азія й Тихо-океанський регіон	55,8	82,0	110,1	153,6	205,1	218,6	233,6	247,7	264,3	277,6	302,8	323,8
Америка	92,8	109,0	128,2	133,3	150,6	156,0	163,0	168,9	181,7	190,7	200,3	206,9
Африка	14,8	18,8	26,2	34,8	49,9	49,7	53,1	56,1	54,9	53,3	58,7	61,6
Близький Схід	9,6	13,7	24,1	36,3	58,2	54,7	51,8	51,9	52,4	53,9	56,2	57,7

Аналізуючи дані табл. 1, можна зробити певні висновки, що загальна чисельність туристів збільшилася на 7% (до 1,32 млрд осіб). Слід відзначити, що найбільшу кількість туристів прийняли Європа та Африка, цей показник становить до +8%. Так, до Європи потрапило 671 млн туристів, а Африку відвідало 62 млн осіб. Щодо Азійсько-Тихоокеанського регіону, то цей показник зріс на 6% (до 324 млн осіб). У той же час Близький Схід вирішили відвідати 58 млн осіб. Слід згадати й про Північну та Південну Америку, яку відвідало на 3% більше туристів, і цей показник становить 207 млн осіб. За даними ВТО ООН, у 2018 р. тенденція збережеться позитивна [4].

Виходячи з аналізу динаміки, можна стверджувати, що в нашій країні, на жаль, ситуація є нестабільною, але спостерігаються й позитивні моменти, наприклад, із 2000 до 2014 р. туристичні потоки зросли щороку, але навесні 2014 р., після анексії Криму Російською Федерацією, значної фінансової кризи, туристична галузь занепала. Незважаючи на це, у 2016 р. відбулося поступове відродження туристичної галузі, її потоки зросли на 6,77% (до 13,3 млн осіб).

На жаль, у багатьох туристів складається враження про нашу державу як про гарячу точку, у зв'язку з цим Україна втрачає свою привабливість. Слід відзначити, що не менш важливу роль у нашій державі відіграє в'їзний туризм, структуру якого подано в табл. 2.

Таблиця 2

Структура в'їзного туризму в Україні у 2010–2017 рр. [12]

Країна	Структура, %							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Російська Федерація	37,0	42,1	41,40	41,69	18,54	9,91	11,05	10,29
Молдова	19,0	19,0	21,07	21,96	33,31	35,35	32,22	31,17
Білорусь	14,0	12,3	13,44	13,59	12,53	15,22	13,67	19,18
Польща	10,0	8,0	6,10	5,10	8,14	9,30	8,96	8,04
Угорщина	5,0	4,0	3,23	3,13	6,57	8,61	9,52	7,87
Румунія	4,0	3,4	3,44	3,56	4,60	6,14	5,81	5,56
Словаччина	3,0	2,6	2,07	1,72	3,21	3,32	3,08	2,57
Інші країни	8,0	8,4	9,25	9,25	13,1	12,15	15,69	15,32
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Примітка. Щодо Угорщини, інформація від 15.03.2018 р. відповідно до листа Адміністрації Держприкордонслужби від 26.02.2018 № 0.41

Під час аналізу в'їзного туризму можна одержати таке (табл. 3).

Таблиця 3

Структура в'їзного туризму за метою відвідування у 2011–2017 рр.

Мета	Частка, %						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Службова, ділова	3,01	1,52	0,68	0,39	0,33	0,25	0,63
Туризм	5,72	4,08	1,98	1,15	1,11	1,30	2,43
Приватна	89,56	72,98	73,64	76,28	92,73	97,15	94,54
Навчання	0,28	0,10	0,00	0,01	0,00	0,02	0,00
Працевлаштування	0,08	0,04	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00
Імміграція	0,30	0,18	0,02	0,02	0,02	0,02	0,00
Культурна, спортивна, релігійна	1,05	21,09	23,68	22,14	5,80	1,26	2,40
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Примітка. Розрахунки автора [11].

Проаналізувавши дані табл. 3, можна одержати таку інформацію: у період із 2011 по 2017 р. лише 5,72–1,11% осіб мали на меті туристичну складову відвідування нашої держави. Практично мінімальна кількість осіб прибула до нашої країни з бізнесових питань [6].

Як свідчать дані, за 2016 р. 95% іноземців приїздили до нашої країни у власних справах і лише незначні 1,3% як туристи. Кількість осіб, які перетинали кордон нашої країни транзитом, становить 25%.

Щодо декларантів, які задекларували туристичну мету своєї поїздки, то у 2016 р. білоруси становили 84,4 тис. осіб, росіяни – 44,5 тис. осіб, турки – 12,2 тис. осіб, ізраїльтяни – 10,7 тис. осіб [7].

Щодо перетину кордону, то слід відзначити, що найбільше перетинали громадяни Молдови – 4,5 млн осіб. Варто також не забувати й про громадян Західної Європи, хоча їх кількість значно менша, ніж у країнах-сусідах – Румунії чи Болгарії [8].

Нашій державі, щоб покращити надходження від туристичної галузі та збільшити частку ВВП, необхідно значно збільшити інвестиції в туристичну сферу. Здійснення цих усіх кроків сприятиме збільшенню кількості туристів до нашої країни. Інфраструктура галузі має відбуватися в усіх куточка держави, а не в окремих її регіонах. Це все позитивно вплинуло б на збільшення кількості іноземних гостей в нашій країні. Україна може стати однією із найсильніших країн на туристичному ринку, але це все потребує значних вкладень в інфраструктуру галузі по всій території, а не в окремих її регіонах.

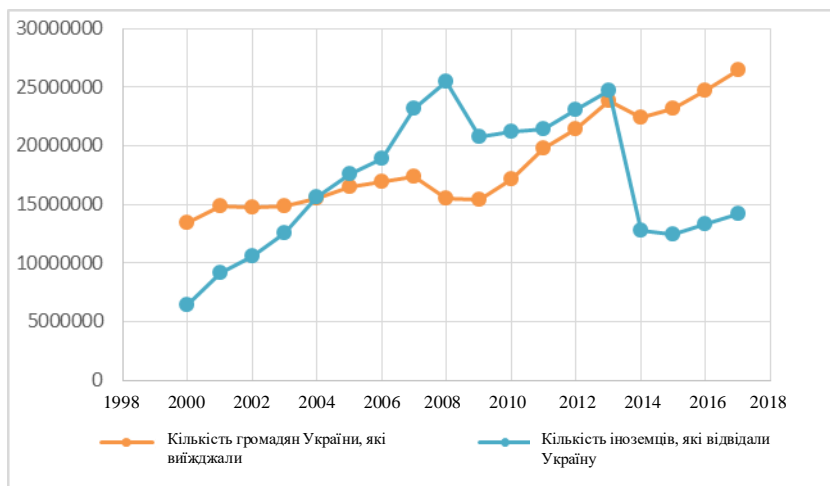
Не менш важливим є те, що ми є досить сильним конкурентом серед країн Чорноморського басейну. Варто було б спробувати зацікавити туристів чимось ексклюзивним, чого немає в наших сусідів.

Незважаючи на проблеми, що сьогодні існують у нашій державі, саме з 2014 р. збільшується чисельність туристів із країн, які не є безпосередніми сусідами. Як свідчать дані, протягом 2014–2016 рр. із таких країн, як Угорщина та Румунія, чисельність гостей зросла майже на третину. З інших країн кількість гостей збільшилася також: з Ізраїлю (зі 101 тис. до 217 тис.), Туреччини (зі 120 тис. до 206 тис.), Сполучених Штатів Америки (із 81,8 тис. до 138,2 тис.), Литви (із 30,9 тис. до 52,3 тис.), Великобританії (із 44,2 тис. до 70,4 тис.), Німеччини (до 171,5 тис.), Італії (до 77,8 тис.), Франції (до 54,3 тис.), Чехії (до 49 тис.), Грузії (до 48 тис.).

Наша держава останнім часом нарощує потенціал імпорту туристичних послуг (рис.). На жаль, наші туристи віддають перевагу відпочинку за кордоном, і відповідно це негативно впливає на розвиток економіки України.

Досліджуючи виїзний і в'їзний туризм, бачимо, що він суттєво збільшується ледь не щороку, у результаті чого покращується діяльність туристичної галузі, і відповідно насичення туристичного кошику й зацікавлення іноземців нашою державою.

За даними ВТО ООН, у 2017 р. збільшилася кількість турпродуктів, відповідно вона стає більш привабливою для інвестицій та інвесторів і збільшується кількість робочих місць і підприємств.

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Рис. Туристичні потоки України (осіб) за період 1999–2018 рр.

Понад п'ятдесят років туристична галузь усе більше й більше вдосконалюється та покращується і стає одним із секторів економіки, що швидко розвивається. Не відстає і від світової практики й Україна, як стверджує WTTC «Travel&Tourism Economic Impact 2017 Ukraine», прямі надходження від подорожей та туризму за 2016 р. становили 1,4 млрд дол. США, інакше кажучи, майже 1,5% ВВП. Спостерігається тенденція до покращення й протягом 2017–2027 рр. до 1,9 млрд дол. США, або 1,7% ВВП у 2027. Говорячи про туризм загалом, то надходження від нього у 2016 р. сягнули позначки в 5 млн дол. США або 5,6% ВВП, прогнози ж свідчать про збільшення на 3,4% у 2018 р. та близько 2,9% щорічно до 2027 р., в еквіваленті до 7,0 млрд дол. США або 6,2% ВВП у 2027 році.

Варто не забувати й про зайнятість населення в цій галузі економіки (близько 247 тис. осіб).

За певного зростання економіки очікується збільшення зайнятих у туристичній сфері щороку на 1,3%, що дозволить залучити в цей сектор економіки до 2027 р. близько 1000092 осіб. Як свідчить інформація Державної прикордонної служби за 2016 р., протягом року до нашої держави в'їхало 13,6 млн осіб, що на 5,6% більше аналогічного періоду 2015 року.

За період, що досліджується, майже 96% іноземців приїхали до нашої країни в приватні справи, що на 12,5% більше ніж за 2015 р. Аналізуючи поїздки українців, то варто зазначити, що за кордон виїждало майже 24,7 млн осіб, що на 6,5% більше за попередній рік. У 2016 р. майже 98,5% українців подорожували по світу з приватною метою, що на 6,6% більше за аналогічний період 2015 р.

Висновки. Міжнародна туристична галузь поступово, але впевнено зростає – близько на 10% щороку. Для України цей відсоток становить трохи менше – на рівні 9%.

Україна має нерозкритий туристичний потенціал, що включає в себе розвинені санаторно-курортні комплекси, рекреаційний потенціал, але, на жаль, останнім часом ситуація в державі склалася не на нашу користь; окупація частини території та анексія Криму, а також нестабільна політична ситуація – усе це спричиняє зміни в обсягах туризму в майбутньому.

Список джерел інформації / References

1. "The World Tourism Organization", available at: <http://www2.unwto.org>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>
Official site of the State Statistics Service "Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky", available at: <http://ukrstat.gov.ua>

3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7ce03fa9-91c1-4b9f-9d7c-948d8a7203e6&title=MinekonomrozvitkuPrezentuvaloTuristichniiPromorolikUkraini>

Official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine "Ofitsiyniy sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy", available at: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7ce03fa9-91c1-4b9f-9d7c-948d8a7203e6&title=MinekonomrozvitkuPrezentuvaloTuristichniiPromorolikUkraini>

4. Офіційний сайт Світової організації туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mkt.unwto.org/en/barometer>.

The official website of the World Tourism Organization "Ofitsiyniy sait Svitovoi orhanizatsii turyzmu", available at: <http://mkt.unwto.org/en/barometer>

5. Experience Ukraine! We are open for Tourism [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://youtube.com/watch?v=qZMMJo7jOTQ>

6. Офіційний сайт Travel to Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://travel-to-ukraine.info/en>

The official website Travel to Ukraine "Ofitsiyniy sait Travel to Ukraine", available at: <http://travel-to-ukraine.info/en>

7. Офіційний сайт Be inside [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://beinside.ua/program/be-enriched>

The official website Be inside "Ofitsiyniy sait Be inside", available at: <http://beinside.ua/program/be-enriched>

8. Офіційний сайт Ukraine Travel Secrets [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine-travel-secrets.com>

The official website Ukraine Travel Secrets "Ofitsiyniy sait Ukraine Travel Secrets", available at: <http://ukraine-travel-secrets.com>

9. [Electronic resource], available at: <http://ornamentway.com>

Власенко Іван Володимирович, д-р екон. наук, проф., кафедра туризму та готельно-ресторанної справи, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Адреса: вул. Соборна, 87, м. Вінниця, Україна 21050. E-mail: vlasenkoivol@gmail.com.

Власенко Іван Владимирович, д-р екон. наук, проф., кафедра туризма и гостинично-ресторанного дела, Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета. Адрес: ул. Соборная, 87, г. Винница, Украина, 21050. E-mail: vlasenkoivol@gmail.com.

Vlasenko Ivan, Doctor of Economics, professor of tourism and hotel and restaurant business Vinnitsa Trade and Economic Institute of Kyiv National University of Trade and Economics. Address: Cathedral, 87, Vinnytsya, Ukraine, 21050. E-mail: vlasenkoivol@gmail.com. DOI: 10.5281/zenodo.1303874